

УДК 342.721

О.М. МОЗОЛЕВСЬКА, Науково-дослідний центр правової інформатики НАПрН України

РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ З САНКЦІЇ МІСЦЕВОГО ЗАГАЛЬНОГО СУДУ: ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: банківська таємниця, інформація з обмеженим доступом

Судові органи були й залишаються єдиними суб'єктами прийняття остаточного рішення у спірних та конфліктних суспільних відносинах. Місцеві загальні суди України, які розглядають цивільні, кримінальні, адміністративні справи, а також справи про адміністративні правопорушення у випадках та порядку, передбачених процесуальним законом, нерідко при прийнятті рішень стикаються з дилемою: забезпечити доступ до публічної інформації чи задовольнити право власника інформації з обмеженим доступом на її захист. Такі питання доводиться вирішувати при прийнятті рішення щодо закритого судового розгляду, розкриття інформації з обмеженим доступом (далі – ІзОД) тощо. Суддя має справу не стільки з процесуальними відносинами, скільки з інформаційними, оскільки своїми рішеннями формує їх, змінює чи припиняє.

Представники науки інформаційного права та інших галузевих наук досліджували особливості обігу різних видів ІзОД. Так, В.М. Брижко дослідив організаційно-правові питання захисту персональних даних [1], Ю.О. Гелич присвятила дисертацію таємниці особистого життя людини [2], Д.О. Гетманцев – теоретичним та практичним аспектам нормативно-правового регулювання банківської таємниці [3], А.І. Марущак досліджував проблематику доступу до інформації [4] тощо.

Для цілей цього дослідження корисними є результати досліджень, отримані стосовно питань інформатизації, інформаційного законодавства та інформаційної політики (І.В. Арістова [5], К.І. Беляков [6], Т.А. Костецька [7] та ін.) тощо.

Питанням розкриття ІзОД з санкції місцевого загального суду у юридичній науці приділялося не багато уваги. Хоча у таких випадках фактично обмежується право фізичної чи юридичної особи і відповідні підстави мають бути науково обґрунтовані і закріплені у Законі. Тому метою цієї статті є дослідження інформаційно-правових аспектів розкриття ІзОД з санкції місцевого загального суду. Задля досягнення мети дослідження завданням цієї статті є здійснити аналіз чинного законодавства України, зокрема і перспективного (кримінально-процесуального кодексу ц новій редакції), судових рішень місцевих загальних судів та поглядів науковців.

У цьому контексті варто відмітити результати досліджень А.Г. Дідук, яка зокрема відзначає, що «в суді справи про захист конфіденційної інформації слід розглядати не як порушене або оспорюване суб'єктивне право, а як «охоронюваний законом інтерес» і переконує, що «законодавець виходить із тієї доктрини, згідно з якою інтерес не входить в зміст суб'єктивного права, а існує самостійно, за його межами». Дослідниця також пропонує наступні способи захисту охоронюваного законом інтересу на конфіденційну інформацію, а саме: 1) визнання «охоронюваного законом інтересу»; 2) припинення лише визначеного кола дій, які порушують «охоронюваний законом інтерес»; 3) відшкодування шкоди (як матеріальної, так і моральної), пов'язаної з порушенням «охоронюваного законом інтересу» [8, с.19]. Як бачимо, йдеться про захист охоронюваного законом інтересу на конфіденційну інформацію, але не про підстави для розкриття такої інформації. До того ж, за чинним інформаційним законодавством України існують й інші види ІзОД: таємна інформація і службова інформація. Практика діяльності місцевих загальних судів

свідчить про те, що здебільшого суди санкціонують розкриття таємної ІзОД, зокрема банківської таємниці.

Зосередимо увагу на судовій практиці розкриття банківської таємниці. Відзначимо, що інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, може розкриватися банками за рішенням суду (ст.62) [9]. Однак процедури розкриття банківської таємниці передбачені як цивільно-процесуальним, так і кримінально-процесуальним законодавством.

На упорядкування відносин, зокрема і інформаційних, стосовно розкриття банківської таємниці у цивільному процесі спрямована Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.09.2011 р. № 10 «Про судову практику в цивільних справах про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб» [10].

З прийняттям Кримінального процесуального кодексу України буде змінена процедура розкриття банківської таємниці у кримінальному процесі. Як свідчить аналіз норм, закріплених у проекті Кодексу, така процедура стане уніфікованою для усіх видів ІзОД. Проте й сьогодні судова практика у кримінальних справах свідчить про можливість розкриття банківської таємниці (а саме інформації, що міститься в матеріалах кредитної справи по кредитному договору) [11] та випадки відмови у її розкритті [12].

Подібна ситуація простежується й у цивільному процесі. В даному випадку суди зазначають, що органи державної податкової служби у випадках, в межах компетенції та у порядку, встановлених законами України, мають право одержувати безоплатно від платників податків, а також від установ Національного банку України та комерційних банків у порядку, встановленому Законом України «Про банки і банківську діяльність», довідки та/або копії документів про наявність банківських рахунків, а на підставі рішення суду – про обсяг та обіг коштів на рахунках, у тому

числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності. Одночасно вказуючи, що банку забороняється надавати інформацію про клієнтів іншого банку, навіть якщо вони зазначені в документах, договорах та операціях клієнта, якщо інше не зазначено в дозволі клієнта іншого банку або вимозі, рішенні (постанові) суду, тобто, інформація про клієнтів іншого банку може бути надана в разі вказівки про це у рішенні суду [13], або ж відмови у розкритті ІзОД, що є банківською таємницею [14].

Рішень у цивільних і кримінальних справах стосовно розкриття місцевими загальними судами комерційної таємниці чи іншої (крім банківської таємниці) не виявлено.

Однак, Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає, що сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів (ст.160) [15]. При цьому, до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, належать:

1) інформація, що знаходиться у володінні засобу масової інформації або журналіста і надана за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

2) відомості, які можуть скласти лікарську таємницю;

3) відомості, які можуть скласти таємницю вчинення нотаріальних дій;

4) конфіденційна інформація, в тому числі така, що містить комерційну таємницю;

5) відомості, які можуть скласти банківську таємницю;

6) особисте листування особи та інші записи особистого характеру;

7) інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо;

8) персональні дані особи, що знаходяться у її особистому володінні або в базі персона-

льних даних, яка знаходиться у володільця персональних даних;

9) державна таємниця (ст.162) [15].

Цілком імовірно, що з прийняттям і вступом в силу Кримінального процесуального кодексу України судова практика з розкриття інших, відмінних від банківської таємниці, видів ІзОД буде збільшуватися.

У контексті цитованої статті Кримінального процесуального кодексу України варто вказати на окремі неоднозначні передумови для розкриття ІзОД. Так, по-перше, у цій статті не зовсім чітко окреслено перелік різних видів ІзОД, а саме вказано на потенційну можливість відносити певні відомості до ІзОД (відомості, які можуть складати лікарську таємницю, таємницю вчинення нотаріальних дій, банківську таємницю). Разом із тим, вказано на комерційну таємницю, державну таємницю, персональні дані. Єдиним можливим поясненням такому підходу може бути те, що слідчий суддя, суд, сторона кримінального провадження не матимуть змогу оцінити такі відомості з точки зору їх належності до охоронюваної законом таємниці.

По-друге, в аналізованій статті допущена подвійна логічна помилка при внесенні комерційної таємниці до переліку речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю: спочатку до переліку «охоронюваної таємниці» віднесено конфіденційну інформацію (п.4 переліку), а потім до обсягу конфіденційної інформації віднесено комерційну таємницю. Хоча інформаційне право як наука і як комплексна галузь права відносять комерційну таємницю до таємної інформації, а не до конфіденційної, а змішування конфіденційної і таємної інформації є недоречним.

Практика діяльності місцевих загальних судів свідчить, що розкриття ІзОД стосується переважно цивільно-процесуальних і кримінально-процесуальних способів розкриття банківської таємниці. Відзначено, що редакція ст.162 Кримінального процесуального кодексу України потребуватиме корекції з точки зору опису видів ІзОД, до яких може бути надано доступ задля врахування класи-

фікації, закріпленої в інформаційному праві України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брижко В. М. Організаційно-правові питання захисту персональних даних: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Брижко Валерій Михайлович ; Наук.-дослід. центр прав. інформатики Акад. правових наук України. – К., 2004. – 251 с.

2. Гелич Ю. О. Інформаційно-правові гарантії таємниці особистого життя людини: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Гелич Юлія Олександрівна ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – 196 с.

3. Гетманцев Д. О. Банківська таємниця: особливості її нормативно-правового регулювання в Україні та в законодавстві зарубіжних країн: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Гетманцев Данило Олександрович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 206 с.

4. Марущак А. І. Правомірні засоби доступу громадян до інформації : наук.-практ. посіб. / А. І. Марущак. – Біла Церква : Вид-во «Буква», 2006. – 432 с.

5. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Арістова Ірина Василівна. – К., 2002. – 476 с.

6. Беляков К. І. Інформація в праві: теорія і практика / К. І. Беляков. – К. : КВПЦ, 2006. – 118 с.

7. Костецька Т. А. Право на інформацію в Україні / Т. А. Костецька. – К. : Вища шк., 1998. – 39 с.

8. Дідук А. Г. Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / А. Г. Дідук ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2008. – 21 с.

9. Закон України «Про банки і банківську діяльність» : від 07.12.2000 р. // ВВР України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.

10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в цивільних справах про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб» : від 30.09.2011 р., № 10 // Судова практика. – 2011. – № 43.

11. Справа №4-98/12 2012 року Солом'янського районного суду м. Києва / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.

12. Справа № 4-543/2011 року Солом'янського районного суду м. Києва / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електрон-

ний ресурс]. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.

13. Справа № 2-о-24/11 р. 2011 року Солом'янського районного суду м. Києва / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.

14. Справа № 2-о-179/11 2011 року Солом'янського районного суду м. Києва / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.

15. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13.04.2012 р. // Голос України. – 2012. – № 90–91.

Мозолецька О. М. Розкриття інформації з обмеженим доступом з санкції місцевого загального суду: інформаційно-правовий аспект / О. М. Мозолецька // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 466–469 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12motipa.pdf>

Проаналізовано особливості розкриття інформації з обмеженим доступом з санкції місцевого загального суду.

Мозолецькая Е.Н. Раскрытие информации с ограниченным доступом с санкции местного общего суда: информационно правовой аспект

Раскрыты особенности раскрытия информации с ограниченным доступом по санкции местного общего суда.

Mozolevskaya O.M. Opening of Information with the Limited Access from Approval of County General Court: Informatively Legal Aspect

Special features of disclosure of classified information with the sanction of the local general court are discussed.